

Тадқиқот **uz**

ЎЗБЕКИСТОНДА ИЛМИЙ-АМАЛИЙ ТАДҚИҚОТЛАР МАВЗУСИДАГИ КОНФЕРЕНЦИЯ МАТЕРИАЛЛАРИ

2020

- » Ҳуқуқий тадқиқотлар
- » Фалсафа ва ҳаёт соҳасидаги қарашлар
- » Тарих саҳифаларидағи изланишлар
- » Социология ва политологиянинг жамиятимизда тутган ўрни
- » Иқтисодиётда инновацияларнинг тутган ўрни
- » Филология фанларини ривожлантириш йўлидаги тадқиқотлар
- » Педагогика ва психология соҳаларидаги инновациялар
- » Маданият ва санъат соҳаларини ривожланиши
- » Архитектура ва дизайн йўналиши ривожланиши
- » Техника ва технология соҳасидаги инновациялар
- » Физика-математика фанлари ютуқлари
- » Биомедицина ва амалиёт соҳасидаги илмий изланишлар
- » Кимё фанлари ютуқлари
- » Биология ва экология соҳасидаги инновациялар
- » Агропроцессинг ривожланиш йўналишлари
- » Геология-минерология соҳасидаги инновациялар

conferences.uz

No 19
31 август

**"ЎЗБЕКИСТОНДА ИЛМИЙ-АМАЛИЙ ТАДҚИҚОТЛАР"
МАВЗУСИДАГИ РЕСПУБЛИКА 19-КҮП ТАРМОҚЛИ
ИЛМИЙ МАСОФАВИЙ ОНЛАЙН КОНФЕРЕНЦИЯ
МАТЕРИАЛЛАРИ
25-ҚИСМ**

**МАТЕРИАЛЫ РЕСПУБЛИКАНСКОЙ
19-МЕЖДИСЦИПЛИНАРНОЙ ДИСТАНЦИОННОЙ
ОНЛАЙН КОНФЕРЕНЦИИ НА ТЕМУ "НАУЧНО-
ПРАКТИЧЕСКИЕ ИССЛЕДОВАНИЯ В УЗБЕКИСТАНЕ"
ЧАСТЬ-25**

**MATERIALS OF THE REPUBLICAN
19-MULTIDISCIPLINARY ONLINE DISTANCE
CONFERENCE ON "SCIENTIFIC AND PRACTICAL
RESEARCH IN UZBEKISTAN"
PART-25**

ТОШКЕНТ-2020

УУК 001 (062)
КБК 72я43

"Ўзбекистонда илмий-амалий тадқиқотлар" [Тошкент; 2020]

"Ўзбекистонда илмий-амалий тадқиқотлар" мавзусидаги республика 19-кўп тармоқли илмий масофавий онлайн конференция материаллари тўплами, 30 август 2020 йил. - Тошкент: Tadqiqot, 2020. - 11 б.

Ушбу Республика-илмий онлайн конференция 2017-2021 йилларда Ўзбекистон Республикасини ривожлантиришнинг бешта устувор йўналишлари бўйича Ҳаракатлар стратегиясида кўзда тутилган вазифа - илмий изланиш ютуқларини амалиётга жорий этиши йўли билан фан соҳаларини ривожлантиришга баршиланган.

Ушбу Республика илмий конференцияси таълим соҳасида меҳнат қилиб келаётган профессор - ўқитувчи ва талаба-ўқувчилар томонидан тайёрланган илмий тезислар киритилган бўлиб, унда таълим тизимида илфор замонавий ютуқлар, натижалар, муаммолар, очимини кутаётган вазифалар ва илм-фан тараққиётининг истиқболдаги режалари таҳлил қилинган конференцияси.

Масъул муҳаррир: Файзиев Шохруд Фармонович, ю.ф.д., доцент.

1.Хуқуқий тадқиқотлар йўналиши

Профессор в.б.,ю.ф.н. Юсувалиева Раҳима (Жаҳон иқтисодиёти ва дипломатия университети)

2.Фалсафа ва ҳаёт соҳасидаги қарашлар

Доцент Норматова Дилдора Эсоналиевна(Фарғона давлат университети)

3.Тарих саҳифаларидағи изланишлар

Исмаилов Ҳусанбой Маҳаммадқосим ўғли (Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамаси хузуридаги Таълим сифатини назорат қилиш давлат инспекцияси)

4.Социология ва политологиянинг жамиятимизда тутган ўрни

Доцент Уринбоев Хошимжон Бунатович (Наманганд мухандислик-қурилиш институти)

5.Давлат бошқаруви

PhD Шакирова Шоҳида Юсуповна (Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамаси хузуридаги "Оила" илмий-амалий тадқиқот маркази)

6.Журналистика

Тошбоева Барнохон Одилжоновна(Андижон давлат университети)

7.Филология фанларини ривожлантириш йўлидаги тадқиқотлар

Самигова Умида Хамидуллаевна (Тошкент вилоят халқ таълими ходимларини қайта тайёрлаш ва уларнинг малакасини ошириш худудий маркази)

8.Адабиёт

PhD Абдумажида Дилдора Раҳматуллаевна (Тошкент Молия институти)

9.Иқтисодиётда инновацияларнинг тутган ўрни

Phd Воҳидова Меҳри Ҳасанова (Тошкент давлат шарқшунослик институти)

10.Педагогика ва психология соҳаларидағи инновациялар

Турсунназарова Эльвира Тахировна (Навоий вилоят халқ таълими ходимларини қайта тайёрлаш ва уларнинг малакасини ошириш ҳудудий маркази)

11.Жисмоний тарбия ва спорт

Усмонова Дилфузахон Иброҳимовна (Жисмоний тарбия ва спорт университети)

12.Маданият ва санъат соҳаларини ривожлантириш

Тоштемиров Отабек Абидович (Фарғона политехника институти)

13.Архитектура ва дизайн йўналиши ривожланиши

Бобоҳонов Олтибой Раҳмонович (Сурхандарё вилояти техника филиали)

14.Тасвирий санъат ва дизайн

Доцент Чарисев Турсун Хуваевич (Ўзбекистон давлат консерваторияси)

15.Мусиқа ва ҳаёт

Доцент Чарисев Турсун Хуваевич (Ўзбекистон давлат консерваторияси)

16.Техника ва технология соҳасидаги инновациялар

Доцент Нормирзаев Абдуқаюм Раҳимбердиевич (Наманган мухандислик-курилиш институти)

17.Физика-математика фанлари ютуқлари

Доцент Соҳадалиев Абдурашид Мамадалиевич (Наманган мухандислик-технология институти)

18.Биомедицина ва амалиёт соҳасидаги илмий изланишлар

Т.Ф.д., доцент Маматова Нодира Мухтаровна (Тошкент давлат стоматология институти)

19.Фармацевтика

Жалилов Фазлиддин Содиқовиҷ, фарм.ф.н., доцент, Тошкент фармацевтика институти, Дори воситаларини стандартлантириш ва сифат менежменти кафедраси мудири

20.Ветеринария

Жалилов Фазлиддин Содиқовиҷ, фарм.ф.н., доцент, Тошкент фармацевтика институти, Дори воситаларини стандартлантириш ва сифат менежменти кафедраси мудири

21.Кимё фанлари ютуқлари

Рахмонова Доно Қаххоровна (Навоий вилояти табиий фанлар методисти)

22.Биология ва экология соҳасидаги инновациялар

Йўлдошев Лазиз Толивович (Бухоро давлат университети)

23.Агропроцессинг ривожланиш йўналишлари

Доцент Сувонов Боймурод Ўралович (Тошкент ирригация ва қишлоқ хўжалигини механизациялаш мухандислари институти)

24.Геология-минерология соҳасидаги инновациялар

Phd доцент Қаҳҳоров Ўқтам Абдурахимович (Тошкент ирригация ва қишлоқ хўжалигини механизациялаш мухандислари институти)

25.География

Йўлдошев Лазиз Толивович (Бухоро давлат университети)

Тўпламга киритилган тезислардаги маълумотларнинг хаққонийлиги ва иқтибосларнинг тўғрилигига муаллифлар масъулдир.

© Муаллифлар жамоаси

© Tadqiqot.uz

PageMaker\Верстка\Сахифаловчи: Шахрам Файзиев

Контакт редакций научных журналов. tadqiqot.uz

ООО Tadqiqot, город Ташкент,
улица Амира Темура пр.1, дом-2.

Web: <http://www.tadqiqot.uz/>; Email: info@tadqiqot.uz
Тел: (+998-94) 404-0000

Editorial staff of the journals of tadqiqot.uz

Tadqiqot LLC The city of Tashkent,
Amir Temur Street pr.1, House 2.

Web: <http://www.tadqiqot.uz/>; Email: info@tadqiqot.uz
Phone: (+998-94) 404-0000

ГЕОГРАФИЯ

1. Musayeva Laylo	
TABIATNING MO'JZASINI QARANG, NON TANDIRDA EMAS, DARAXTDA PISHSA-YA!	7
2. Мухаммадиева Азиза Фурқат қизи, Ортиқова Дилфузә Бахтиёр қизи	
ГЕОГРАФИЯ ТАЪЛИМИДА РАҚАМЛИ ТЕХНОЛОГИЯЛАР	9

ГЕОГРАФИЯ

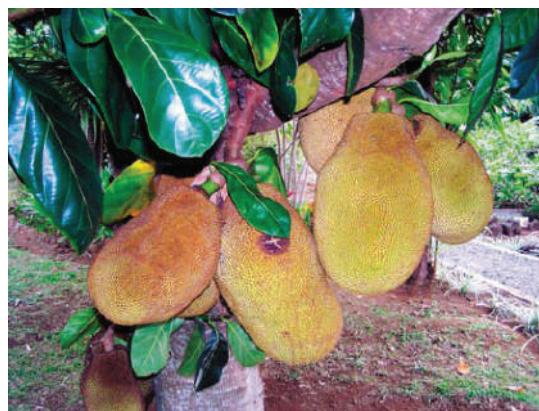
TABIATNING MO'JIZASINI QARANG, NON TANDIRDA EMAS, DARAXTDA PISHSA-YA!

*Samarqand viloyati Narpay tumani
64-maktabning Geografiya fani o'qituvchisi
Musayeva Laylo
www.nodira1515@gmail.com*

Annotatsiya: Ushbu maqola non daraxtining kashf etilishi tarixi, bu daraxt mevasining tarkibi, umimg vitaminlarga juda boyligi foydali va zararli xususiyatlarga ega ekanligi, ko'p kasallilarga davo sifatida qo'llanilishi haqida ma'lumot berilgan. Yana bir xususiyati uni iste'mol qilgan insonni energiya bilan ta'minlaydi. Hamda immunitetni mustaxkamlash to'g'risida va bu daraxtni yetishtirish uchun qanday iqlimi sharoit zarurligi to'g'risida qiziqarli ma'lumotlar keltirilgan.

Kalit so'zlar: tropic, issiq iqlim, o'lka, Polineziya-Okeaniya, Fillippin orollari, tinch ocean, ekzotik meva, iqlim.

Issiq o'lkalarda o'sadigan meva daraxtlarining ba'zilarini non daraxti deb atashadi. Buning boisi shuki, bu daraxtlar serhosil, mevalari biryo'la yoppasiga yetilmay, birin-ketin pishadi va non o'rnila iste'mol qilinadi. Non daraxtining 15-20 yoshlik rosmana bir tupi 1-2 kishini, 5-6 tupi esa katta bir oilani bemalol bir yil boqa oladi. Non daraxti Osiyoning sharqi va janubidagi orollarda istiqomat qiluvchilarning qadim zamonlardan beri ishongan va tayangan osh-nonini bo'lib kelmoqda. Non daraxti o'sadigan orollarda istiqomat qiluvchilar non daraxti haqida «... bizga non, kon, soya va kiyim-kechak beradi», deyishadi. Non daraxti sershox, bo'yil 18-20 metr, po'stlog'i sarg'ish kulrang, yog'ochi sariq va sarg'ish-jigarrang, barglari yirik bo'ladi. Non daraxtining gullari bevosita daraxt tanasidan yoki yo'g'on shoxlaridan chiqadi, mevasi juda katta bo'lib, o'rtacha og'irligi 20-25 kilogramm, hatto 40 kilogrammliklari ham uchraydi. Ulkan meva shaklan bochkaga yoki nokka o'xshaydi, bo'yil 30-90 santimetr, diametri 25-50 santimetrdir. Pishgan meva och sariq yoki limonrang, eti chuchmalroq shirin bo'ladi.

Bir tup daraxt 700-800 dona meva beradi. Bu mevalar noyabrdan avgustgacha birin-ketin pishaveradi. Ehtiyojga qarab keragicha olinib ovqatga ishlataladi. Avgust, sentyabr va oktyabr oyalarida non daraxti gullahdan va meva tugishdan to'xtab dam oladi. Shu davr o'tgach, yana gullab, meva tugishga kirishadi. Meva xomligida eti qattiq, pishganida xamirdek yumshoq bo'ladi. Ovqat uchun faqat urug'siz navlarining mevalari ishlataladi: Pishgan mevalardan har xil non tayyorlanadi. Janubiy Hindistonda xonardon pazandalarining non daraxti mevasidan turli taomlar tayyorlash usuli keng tarqalgan. Mahalliy xalq yosh non daraxti po'stlog'idan dag'al tola olishadi, undan arqon eshadi va turli narsalar to'qishadi. Sarg'ish jigarrang yog'ochi tropik mamlakatlarda

keng tarqalgan chumolilarga va zamburug‘ kasalliklariga g‘oyat chidamli bo‘lib, qurilish materiali sifatida ishlatiladi. Undan har xil mebellar, buyumlar yasaladi, ip-gazlamalar bo‘yash uchun bo‘yoq olinadi. To‘q yashil rang yirik barglari yaxshi soya beradi. Shuning uchun bu daraxt bog‘ va parklarga ko‘plab ekiladi. Poliveziyaliklar uning bargidan yengil, pishiq va chiroyli shlyapalar tayyorlashadi. Non daraxti barglari va maydalangan urug‘lari hayvonlarga to‘yimli yem-xashak o‘rnida beriladi. Erkak to‘pgulining o‘zagidan pilik, shirasidan yelim tayyorlanadi. Yerli xalq uning ildizi, barglari, po‘slog‘i, ko‘k mevasining etidan ba’zi kasalliklarni davolashda dori sifatida foydalanadi. Ayni zamonda non daraxti Osiyo qit‘asining sharqiy janubiy qismidagi tropik mamlakatlarda va unga qo‘suni orollarda saqlanib qolgan, xolos. 18-asr oxirida Angliya butun dunyo bo‘ylab ko‘plab mustamlakalarga ega edi. Inglizlar plantatsiya qullari uchun arzon oziq-ovqat izlashdan manfaatdor edilar. Jeyms Kukning ekspeditsiyasi aborigen nonining o‘rnini bosadigan ajoyib o’simlik haqida ma’lumot keltirganda, uni Evropaga olib borishga qaror qilindi. Uilyam Bly qo‘mondonligidagi Bounty kemasi Taiti shahriga yuborildi. Ekspeditsiya katta qiyinchilik bilan o‘z manziliga yetdi. Jamoa och qoldi, kasalliklar boshlandi. Taiti shaxriga etib kelganida, dengizchilar jannat orolini ko‘rishdi va unda qolishni xohlashdi. Kapitan tubjoylardan non mevasining ko‘chatlarini olib, orqaga qaytmoqchi bo‘ldi, ammo jamoa isyon ko‘tardi. Katta qiyinchilik bilan u dengizchilarni orqaga suzib borishga ko‘ndirdi. Yo‘lda ichimlik suvi yetishmovchiligi tufayli qiyinchiliklar yana boshlandi. Ko‘chatlar mo‘l-ko‘l sug‘orishga muhtoj edi, bu esa jamoani ichimlik bilan ta‘minlashni kamaytirdi. Natijada, dengizchilar qo‘lidagi kema ustidan nazoratni olib, kapitanni cho‘l oroliga qo‘ndirishdi va ko‘chatlarni tashladilar. Ammo kapitan tirik qolib, Angliyaga suzishga muvaffaq bo‘ldi. U yangi kemani jihozladi va shunga qaramay o’simlik urug‘ini Evropaga olib keldi. Non daraxti mevasining foydali va zararli hususiyatlari mavjud bo‘lib, non mevasida juda ko‘p kraxmal bor - 80% gacha va saxaroza - taxminan 20%. Bunday holda, mevaning o‘zi past kaloriya hisoblanadi. Tananing to‘yinganligi oshqozonni to‘ldiradigan va to‘yinganlik hissi beradigan katta miqdordagi tola tufayli yuzaga keladi. Xomilaning pulpasini eygandan so‘ng, 3-4 soat ovqat istamayman. Xun tolasi oshqozon-ichak traktini barqarorlashtiradi, ichaklarni tozalaydi. Meva foydali elementlarga boy: Uning tarkibida kaliy, fosfor, magniy juda katta zaxiralarga ega. Ushbu moddalar tanani energiya bilan ta‘minlaydi, immunitetni mustahkamlaydi. Pulpadan foydalanish bosimni normallashtiradi, qon aylanish tizimiga ijobiy ta’sir qiladi. Ko‘p miqdordagi C va E vitaminlari teri hujayralarining yangilanishini rag‘batlantiradi, tabiiy kollagen ishlab chiqarishni tezlashtiradi. Non mevasini ishlatishga qarshi ko‘rsatmalar yo‘q. Ammo sayyoohlolar darhol ko‘p miqdordagi mevani yutmasliklari kerakligini yodda tutishlari kerak. Bunday ovqatga odatlanmagan oshqozon buzilgan ovqat hazm qilish bilan reaktsiyaga kirishishi mumkin. Bir necha ommabop non mevalari mavjud, ularning mevalari yaxshi ta’mi bilan ajralib turadi. Bularga quyidagilar kiradi: Jackfruit Osiyo, Filippin va Hindistonda etishtiriladi. Bu daraxtlarda o‘sadigan eng katta meva. Uning o‘lchami bir metrga yoki undan ko‘pga etishi mumkin. Xomilaning vazni ko‘pincha 30 kg dan oshadi. Jakfritning o‘ziga xos xususiyati shundaki, u qovun va banan bilan taqqoslanadigan shirin ta‘mga ega. Meva olish uchun bir nechta bo‘lak kerak. Kesilganida, meva boy hidga ega. Champedak nozik qaymoqli ta‘mga ega. Uning go‘shti yumshoq, og‘izda eriydi. Meva Tailand, Malayziya, Bruneyda o‘stiriladi. Peelni kesishda, vanilya soyasining segmentlaridan iborat qutulish mumkin bo‘lgan qism ochiladi. Marang Borneo, Mindanao, Palawan, Filippin orollarida o‘sadi. Mevalar oval, uzunligi 20 sm gacha. Ovqatlanish mumkin bo‘lgan qismi juda shirin va suvli. Butun marang jigarrang tuklar bilan qoplangan, uning ostida oq pulpa qismlari bor. Sayyoohlarning tavsifiga ko‘ra, bu eng mazali ekzotik mevalardan biridir. Non mevalarining ikkita asosiy turi mavjud - “yovvoyi”, ularning mevalarida urug‘i bor va etishtiriladigan, mevalarida urug‘i yo‘q. Biroq, madaniy xilma-xillik mevalarida vaqtqi-vaqtqi bilan pishgan urug‘lar ham paydo bo‘ladi. Non daraxti - eng samarali mevali o’simliklardan biri, bitta daraxt yiliga 150 dan 700 gacha meva beradi. Qulay iqlim sharoitida non mevasi yil bo‘yi, aniqrog‘i yiliga to‘qqiz oy davomida doimiy ravishda o‘z mevasini berib, keyin uch oy davomida “dam oladi” va 60-70 yilgacha. Qulay sharoitlarda o‘sish sur’ati yiliga 0,5-1 metrni tashkil qiladi.

Foydalilanigan adabiyotlar ro‘yxati:

1. Galay I.P. “Materiklar va okeanlar geografiyasi” Minsk, 1988.
2. Vlasovaning “Materiklar va okeanlar geografiyasi”.
3. N.Aleksandrovskaya, R.A. Ermatov va boshqalar “Dunyo qit‘alaritabiyy geografiyasi”, 1963.

ГЕОГРАФИЯ ТАЪЛИМИДА РАҶАМЛИ ТЕХНОЛОГИЯЛАР

*Муҳаммадиева Азиза Фурқат қизи,
Самарқанд вилояти Нарпай тумани
69-умумий ўрта таълим мактаб
География ва иқтисод фани ўқитувчиси
Ортиқова Дилфузा Бахтиёр қизи
Самарқанд вилояти Нарпай тумани
26-умумий ўрта таълим мактаб
География ва иқтисод фани ўқитувчиси*

Аннотация. Ушбу мақолада таълим тизимида раҷамли ахборотларни яратиш ва аудиовизуал технологияларнинг география таълимида фойдаланиш аҳамияти, электрон ресурсларни яратиш ва уларнинг таълим сифатини оширишдаги ўрни хақида фикрлар баён этилган.

Таянч сўз: раҷамли ахборотлар, аудиовизуал технология, аудиовизуал воситалар, ахборот ресурслар, 3D- дастурлар.

Мамлакатимизда таълим сифатини оширишга замонавий талаблар асосида ўқув дастурларини, ўқув-методик адабиётлар мажмуналарини янгилаш, ўқув жараёнига замонавий таълим технологияларини жорий этишга алоҳида эътибор қаратилмоқда. Президентимиз Шавкат Мирзиёев илм-фанни янада равнақ топтириш, ёшларимизни чукур билим, юксак маънавият ва маданият эгаси этиб тарбиялаш, рақобатбардош иқтисодиётни шакллантириш борасида бошланган ишларни жадал давом эттириш ва янги, замонавий босқичга кўтариш мақсадида 2020 йилни «Илм-маърифат ва раҷамли иқтисодиётни ривожлантириш йили» деб номладилар. Демак, ахборотлар ҳажми жадал ортиб бораётган бугунги шароитда таълим тизимида раҷамли ахборотларни яратиш ва улардан самарали фойдаланиш технологияларини такомиллаштириш ҳамда бу технологияларни амалда татбиқ қилиш муҳим аҳамият касб этади.

Раҷамли ахборотлар яратиш ва ундан фойдаланиш технологияларидан бири— аудиовизуал технологиялар ҳисобланади. Ўқув жараёнига кенг кириб келаётган ўқитишнинг аудиовизуал тизими (лотинчадан audire - эшишиш ва visualis - кўриш) кўргазмали ва эшистиладиган ахборотларни тақдим қилишга мўлжалланган маҳсус техник воситаларни ўз ичига олади. Аудиовизуал воситалар— аудио, видео, электрон ўқув қўлланмалар, ўқув видеоёзувлар, электрон ресурслар банкини яратиш ва улардан самарали фойдаланиш тамойиллариdir¹.

Бугунги кунда таълим самарадорлигини оширишда турли усуллардан фойдаланилмоқда. Мақсадга эришиш ҳамда ахборотларни қабул қилишда аудиовизуал воситалари имкониятларини кенгайтириш муҳим аҳамият касб этади. Аудиовизуал воситалар ва технологияларни машғулотларда асоссиз, ихтиёрий равишда қўллаш салбий оқибатларга ҳам олиб келиши мумкин. Шунинг учун кўргазмали воситалардан фойдаланишда бир қатор шартларга риоя қилиш мақсадга мувофиқ бўлади:

- қўлланилаётган кўргазмали восита таълим олувчининг ёши, психофизик хусусиятларига мос келиши;
- кўргазмали восита меъёрда ишлатилиши ва уни кетма-кетлиқда ҳамда таълим жараёнининг фақатгина лозим бўлган жойида кўрсатиш;
- иллюстрацияларни кўрсатишда асосийлари ва муҳимларини аниқ ажратиб олиш;
- намойиш қилинаётган кўргазмалар материаллар мазмуни билан мос тушиши;
- кўргазмали қўлланмадан ёки намойиш этилаётган қурилмадан исталган ахборотни топиш ва таҳлил қилишга таълим олувчиларнинг ўзларини жалб этиш лозим.

Олий таълимнинг давлат таълим стандартида белгиланган умумий талабларида ўқув жараёнини фаол ва интерфаол шаклларини ташкил этиш, талабаларнинг касбий кўнікмаларини ривожлантириш, мустақил таълим олиш билан биргаликда хорижий илм-фан таълим тех-

¹ Новые аудиовизуальные технологии: Учебное посо-бие. / Отв. ред. .К.Э.Разлогов. – М.: «Едиториал», 2005.

нологияларини кенг қўллашни назарда тутади. Замонавий педагогик ва ахборот технологияларига асосланган таълим тизими фақатгина педагог фаоллигига асосланган анъанавий таълимдан фарқли равишда, таълим сифатини оширибгина қолмай, таълим олувчининг фаоллигини кучайтириб, унинг ижодий қирраларининг очилишига катта ёрдам берадиган восита сифатида намоён бўлади. Шунинг учун география таълимида аудиовизуал воситалардан фойдаланиш мақсадга мувофиқ хисобланади. Талабалар умумий табиий география фанини ўзлаштириш жараёнида фаннинг тадқиқот обьекти, предмети, тадқиқот усуллари, Коинот, Қуёш системаси, Ер ва унинг Қуёш системасидаги тутган ўрни, географик қобиқ ва унинг тузилиши, географик муҳит ва инсон муносабатларининг географик асосларига оид назарий қарашлар ҳақида тасаввурга эга бўлишлари лозим. Аудиовизуал воситалар эса педагог етказмоқчи бўлган тасаввурни таълим олувчидаги мавжуд маълумотлар билан уйғун холда унда шакллантириш имконини беради. Аудиовизуал тақдим қилинган материал педагог томонидан сўзлар орқали берилган материалга нисбатан тўлиқроқ қабул қилинади. Бу ерда телетасвиirlарни қабул қилишнинг психологик ўзига хослиги муҳим аҳамият касб этади. Ихтиёрий жараён ва ҳодисаларни чуқур ўрганишда уларни компьютер ва аудиовизуал аппаратлар асосидаги қурилмалар ва технологиялар мажмуасидан иборат замонавий аудиовизуал воситалар ёрдамида моделлаштириш имкони юзага келди. Агар тасвиirlар моделлаштиришнинг 3D-дизайнер дастурлари ёрдамида тайёрланган бўлса санарадорлик сезиларли даражада юқори босқичга кўтарилади. Бундай тасвиirlарни география фанларини ўқитишда қўллаш мавзуларга оид маълумотлар моҳияти тўлиқ очиб бериш имкониятини беради.

Хулоса қилиб айтганда, таълим тизимида рақамли ахборотларни яратиш ва улардан самарали фойдаланиш таълим олувчиларнинг сифатли ахборотларга бўлган эҳтиёжини қондириш билан бирга уларнинг янги маълумотларни ўзлаштиришига ижобий таъсирини кўрсатади ҳамда таълим санарадорлигини янада ошишига эришиш мумкин.

Адабиётлар:

1. Новые аудиовизуальные технологии: Учебное пособие. / Отв. ред. .К.Э.Разлогов. – М.: «Едиториал», 2005.
2. Мухаммадиев А.Ш. Таълим тизимининг ахборот таъминотини шакллантиришда аудиовизуал технологиялар // Замонавий таълим №1. 2015. –Б. 37-38.

**"ЎЗБЕКИСТОНДА ИЛМИЙ-АМАЛИЙ ТАДҚИҚОТЛАР"
МАВЗУСИДАГИ РЕСПУБЛИКА 19-КҮП ТАРМОҚЛИ
ИЛМИЙ МАСОФАВИЙ ОНЛАЙН КОНФЕРЕНЦИЯ
МАТЕРИАЛЛАРИ**

(25-қисм)

Масъул мухаррир: Файзиев Шохруд Фармонович

Мусаҳҳих: Файзиев Фаррух Фармонович

Саҳифаловчи: Шахрам Файзиев

Эълон қилиш муддати: 30.08.2020

Контакт редакций научных журналов. tadqiqot.uz
ООО Tadqiqot, город Ташкент,
улица Амира Темура пр.1, дом-2.
Web: <http://www.tadqiqot.uz/>; Email: info@tadqiqot.uz
Тел: (+998-94) 404-0000

Editorial staff of the journals of tadqiqot.uz
Tadqiqot LLC The city of Tashkent,
Amir Temur Street pr.1, House 2.
Web: <http://www.tadqiqot.uz/>; Email: info@tadqiqot.uz
Phone: (+998-94) 404-0000